

TAUSTINFO

PANKADE RAHASTAMINE JA VÄLISRIIKIDES TEGUTSEVATE TÛTARETTEVÕTETE FINANTSEERIMINE

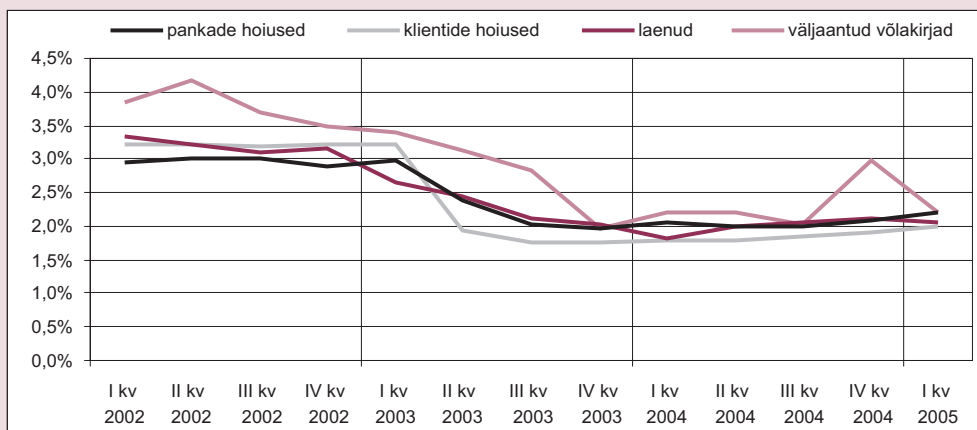
Finantsstabiilsuse seisukohalt on pankade rahastamisstruktuuri ja dũnaamika jãlgimine oluline pankade likviidsusriski hindamise aspektist. Teadmised pankade põhiliste rahastamisallikate kohta võimaldavad hinnata ligipããsu rahastamisele ja sellest tulenevalt ka likviidsusriski. Teisalt on vaja teada, milliste varade finantseerimiseks ressursse on kaasatud, et hinnata nendega seonduvaid riske. Kuna Eesti pankade tũtarettevõtted on järjest aktiivsemad naaberturgudel, ei suunata pankade kaasatud vahendeid üksnes kodumaise võlakooormuse suurendamiseks, vaid ka vãlisturgudel tegutsevate tũtarettevõtete finantseerimiseks. Seetõttu sõltub Eesti pangasektori olukord mitte ainult Eesti majanduskeskkonnast, vaid ka pankade vãlisturgudel valitsevatest majanduslikest oludest. Kãesoleva taustinfo eesmãrgiks on vaadelda lähemalt pankade rahastamisstruktuuri ja dũnaamikat ning hinnata, millises ulatuses vahendatakse ressursse teistesse riikidesse.

Klientide hoiused on pankade jaoks reeglina kõige stabiilsemaks ja soodsamaks ressursiks, mistõttu hoiustel on pankade kohustustes tavaliselt ka kõige suurem osatãhtsus (vt joonis 3.14). Kuigi hoiuste hinnaeelis muude ressursside ees on aja jooksul vähenenud, moodustasid klientide hoiused Eesti pankade kohustustest 2004. aasta lõpus 55%, millest omakorda ligikaudu kaks kolmandikku olid nõudmiseni hoiused. Alates 2002. aasta algusest on finantseerimise kasv hoiuste kasvu pidevalt ületanud ja seetõttu mängib järjest suuremat rolli institutsionaalne laenamine ehk teistelt pankadelt kaasatud hoiused ja laenud, emiteeritud vããrtpaberid ning allutatud kohustused. Kuna kodumaiste institutsionaalsete investorite pakutavate ressursside maht on piiratud, hakati alates 2002. aasta teisest poolest rohkem vãlis-kohustusi kaasama.

Suuremate Eesti pankade suuromanikeks on vãliskrediidiasutused, mistõttu oluline osa pankade kaasatavast institutsionaalsest vãlislaenamisest pärineb emapankadelt. Emapankadelt kaasatud ressursid hakkasid hoogsamalt kasvama 2001. aasta teisel poolel, mil omanikevahetuse jãrgne restruktureerimine suuremates pankades jõudis lõpule ning keskenduti enam turupositsiooni parandamisele. Tiptase saavutati 2003. aasta jaanuaris, mil emapankadelt kaasatud ressursi osakaal institutsionaalses vãlislaenamises ulatus ligi 60%ni. Pãrast seda aga on pangasektori rahastamine muutunud turupõhisemaks, taandades emapankade ressursi osakaalu kohustustes 2004. aasta lõpuks ligikaudu 40%le.

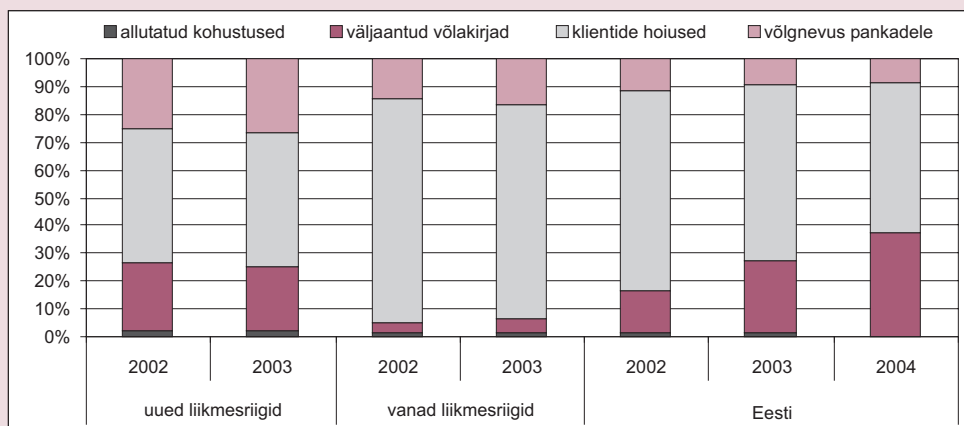
Emapankadelt on vahendeid kaasatud peamiselt hoiusena, millest enam kui kaks kolmandikku on alla aastase tãhtajaga. Lũhiajaliste hoiustega finantseerimine annab emapangale tũtarpanga tegevuse mõjutamiseks vabamad kãed refinantseerimise või rahastamise piiramise nãol.

Paralleelselt pankadelt kaasatud hoiuste ja laenude ning emiteeritud vããrtpaberite mahu kasvuga on jãrk-jãrgult vähenenud allutatud kohustuste roll, ulatudes 2004. aasta lõpus 0,4%ni. Allutatud kohustused on laenud või vããrtpaberid, millest tulenevad nõuded panga vastu kuuluvad panga tegevuse lõpetamise või pankroti korral rahuldamisele pãrast kõigi teiste võlausaldajate tunnustatud nõuete rahuldamist, mistõttu neid on võimalik teatud tingimustel kaasata panga omavahendite koosseisu kapitali adekvaatsuse arvestamisel. Kuivõrd pankade kasumite kasv on riskipositsioonide suurenedes omakapitali viimastel aastatel valdavalt toetanud, on vähenenud pankade vajadus sãilitada või suurendada kapitali adekvaatsuse nõude tãitmiseks allutatud kohustusi.

Joonis 3.14. Kvartali jooksul kaasatud ressursi kaalutud keskmine intress instrumentide lõikes

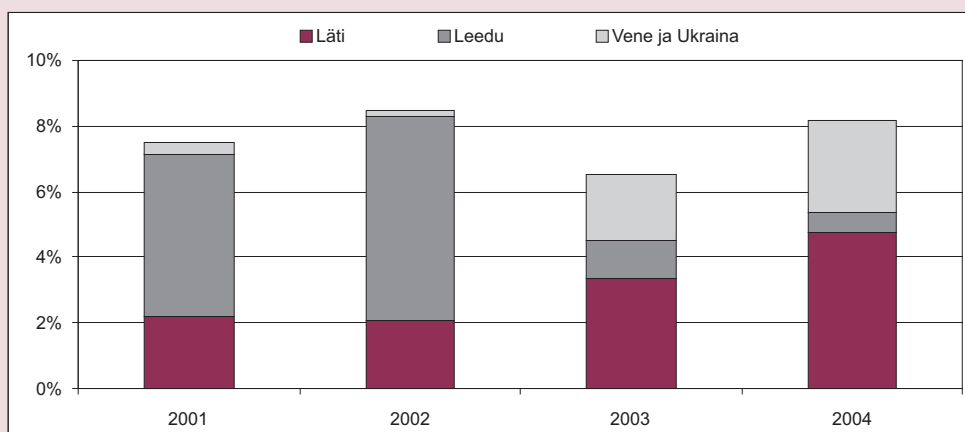
Võrdluses ELi liikmesriikidega sarnaneb Eesti pangasektori rahastamisstruktuur turupõhise ressursi kõrge osakaalu tõttu enam vanade liikmesriikidega. Suurema kliendihoiuste osa uute liikmesriikide pankade rahastamisstruktuuris on tinginud nii turupõhise ressursi suhteliselt kõrge hind madalamate reitingutega uute liikmesriikide jaoks kui ka madal finantssüvenemise tase (vt joonis 3.15).

Joonis 3.15. Pankade rahastamisstruktuur Eestis ja Euroopa Liidus

Välisriikides asuvate tütarettevõtete finantseerimine

Eesti pangagruppide tegevus välismaal keskendub lähiturgudele (Läti, Leedu, Vene ja Ukraina), kus ollakse aktiivsed nii tütarettevõtetest pankade kui liisinguettevõtete kaudu. Pankade ja liisinguettevõtete aruannete põhjal otsustades ulatus Eesti pankade kaudu välisriikides asuvatele tütarettevõtetele vahendatud ressursi maht 2004. aasta lõpus hinnanguliselt 10 mld kroonini, mis moodustab alla 10% pangasektori varadest. Samas on välismaal asuvate tütarettevõtete finantseerimine jäänud 2004. aastal 2002. aastaga võrreldavale tasemele (vt joonis 3.16). Seda võib seostada pangagruppide siseste struktuurimuudatustega, mille järgselt on mitteresidentidest tütarettevõtete finantseerimine hakanud Eestis tegutseva emapanga vahendite asemel toetuma enam muudele ressurssidele.

Joonis 3.16. Välisriikides tegutsevate tütarettevõtete finantseerimise osakaal kohustustes

Kokkuvõttes võib nentida, et vaatamata hoiuste osakaalu vähenemisele pankade kohustuste struktuuris, moodustavad need Eesti pankade ressurssidest endiselt suurima osa. Siiski mängivad finantseerimisel järjest suuremat rolli välismaistelt institutsionaalsetelt investoritelt pärinevad vahendid. Kui aga ligikaudu kaks aastat tagasi võis tunnistada välismaistelt institutsionaalsetelt investoritelt kaasatavates ressurssides emapankade rolli tähtsustumist, siis 2004. aastal on emapankadelt kaasatud vahendite osa jäänud turupõhisele ressursile mõnevõrra alla. Välisriikides (Lätis, Leedus, Venemaal ja Ukrainas) tegutsevate tütarpankade ja finantseerimisasutuste finantseerimine moodustab pangasektori koguvaradest hinnanguliselt vähem kui 10%.